

Spaans-Habsburgse inteelt

Willem Peeters

Spaans-Habsburgse inteelt

Dynastievorming

Vanaf het begin van de veroveringen door christelijke monarchieën van het door de Moren bezette Iberisch schiereiland (de Reconquista), is het huwelijk tussen leden van die koningshuizen altijd een effectief middel geweest om dynastieën te vestigen en te bestendigen. Via erfopvolging bleven de door huwelijk aaneengeklonken rijken in bezit van de dynastie. Erfopvolging is overigens geen vanzelfsprekendheid. De Visigoten die in de vijfde tot aan het begin van de achtste eeuw regeerden over het Iberisch schiereiland, kenden geen erfopvolging. Hun koningen werden gekozen door de elite en dat was bedoeld om sterke dynastieke machtsvorming te voorkomen.

Het meest tot de verbeelding sprekende voorbeeld van een huwelijk dat een concentratie van macht teweeg bracht, is de echtverbintenis van Isabel I van Castilië met Fernando II van Aragón. Daardoor ontstond het moderne Spanje en het had weinig gescheeld of Portugal was er ook aan toegevoegd. Kleinzoon Miguel van Isabel en Fernando, de zoon uit het huwelijk van hun oudste dochter met koning Manuel I van Portugal, overleed al in 1500, maar zou wanneer hij in leven was gebleven de Portugese, de Castiliaanse en de Aragonese troon hebben geërfd. Vier eeuwen daarvoor had Alfonso VI, de toenmalige koning van Castilië, al eens een poging gewaagd om een samengaan van zijn rijk met Aragón tot stand te brengen, maar die mislukte. Hij arrangeerde een huwelijk tussen zijn dochter Urraca - die hem zou opvolgen - met koning Alfonso I, de Strijdvaardige, maar de echtelieden maakten voortdurend ruzie en het huwelijk werd uiteindelijk door de paus ontbonden in 1114.

Juana van Castilië
1479-1555

Inteelt

Isabel I en Fernando II stamden allebei af van Juan I van Castilië, hun overgrootvader (zie [stamboom](#)). Of dat van invloed is geweest op de geestesgesteldheid van hun dochter Juana (bekend als Johanna de Waanzinnige), lijkt niet erg waarschijnlijk, maar interfamiliaire huwelijken brengen risico's met zich mee. Zij kunnen leiden tot miskramen, kindersterfte of afwijkingen.

Huwelijken tussen neven en nichten waren destijds gebruikelijk en vormen op zich niet zo'n probleem, maar wat men toen niet wist, is dat het veelvuldig sluiten van dergelijke huwelijken binnen een koningshuis op langere termijn desastreuze gevolgen kan hebben. Bij het Habsburgse koningshuis was dat het geval *). Zowel de oudste zoon van Felipe II, Carlos, als zijn achterkleinzoon, koning Carlos II, vertoonden ernstige gebreken. Een teken aan de wand voor de Habsburgse koningen was ongetwijfeld het hoge sterftcijfer onder hun kinderen op jonge leeftijd - een cijfer dat hoger lag dan dat van de straatarme bevolking - maar het belette hen niet om telkens weer onderlinge huwelijken te sluiten.

Kroonprins Carlos

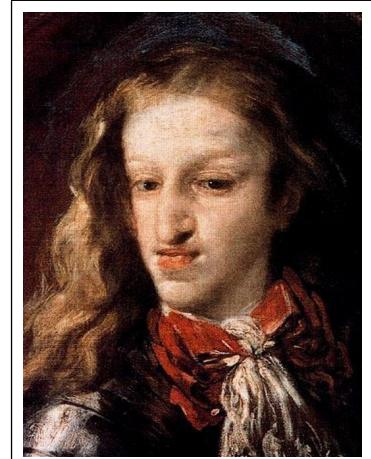
In 1544 trad Felipe II - toen nog kroonprins - in het huwelijk met María van Portugal en een jaar later werd een zoon en erfopvolger geboren: Carlos. María overleed enkele dagen na de bevalling. De kroonprins kwam misvormd ter wereld, groeide niet goed en vertoonde al gauw buitensporig gedrag. Hij stak paarden de ogen uit en toen hij een ander jongetje had afgetuigd, diende het hof de vader ervan financiële compensatie te bieden. Niettemin was Carlos voorbestemd om Felipe II op te volgen. Bij zijn afscheid van de Nederlanden in 1559 had Felipe II kenbaar gemaakt dat Carlos hem zou vervangen als regerend vorst over de

Noordelijke provincies. Toen de koning deze belofte introk omdat hij tot het inzicht was gekomen dat zijn zoon hiervoor de capaciteiten ontbeerde, werd Carlos razend en zoon op wraak. Hij dreigde zelfs zijn vader te doden. Felipe aarzelde niet en sloot Carlos op in het Alcázar van Madrid. Hij verklaarde zijn optreden in een brief aan de paus, waarin hij uiteenzette dat Carlos volledig ongeschikt was om wat voor regeringsfunctie dan ook te volvoeren. Hiermee stelde Felipe zichzelf voor het blok, want een tweede mannelijke nakomeling was er op dat moment niet. Vanaf toen verergerde de toestand van de prins zienderogen. Eind juli 1568 stierf prins Carlos. Voor Felipe werd de tragedie nog vergroot door het overlijden van zijn vrouw, Elizabeth, enkele maanden later. Carlos' gedrag was de vrucht van inteelt onder zijn voorouders. Normaliter heeft een kind acht overgrootouders, maar Carlos slechts vier en in plaats van zestien betovergrootouders had de kroonprins er zes zoals te zien is zijn [stamboom](#).

Koning Carlos II

Carlos II was het vijfde en laatste kind uit het tweede huwelijk van zijn vader Felipe IV met diens nichtje Maria Anna van Oostenrijk, dochter van keizer Ferdinand III van het Heilige Roomse Rijk (zie [stamboom](#)). Hij werd geboren op 6 november 1661. Oorspronkelijk was Maria Anna voorbestemd om te huwen met prins Baltasar Carlos, zoon van Felipe IV uit diens eerste huwelijk, maar Baltasar overleed voortijdig. De echtverbintenis van Felipe IV met prinses Maria Anna was het sluitstuk van een lange reeks van huwelijken tussen bloedverwanten binnen het Habsburgse koningshuis en daaraan gerelateerde families

Carlos II
1665-1700

met als gevolg dat de kans op het voorkomen van genetische aandoeningen bij Carlos II ongeveer net zo groot was als bij een ouder-kind- of broer-zusterhuwelijk. Aan Carlos II mankeerde van alles. Waarschijnlijk leed hij aan het syndroom van Klinefelter **). Hij was mismaakt en ziekelijk, had een lage intelligentie, was mentaal instabiel en niet in staat om nakomelingschap te verwekken. Zijn afwijkingen werden in zijn tijd geweten aan het werk van de duivel, vandaar zijn bijnaam El Hechizado (de behekste). Ook al omdat Carlos II pas vier jaar oud was toen zijn vader overleed en hij de troon erfde, trad zijn moeder Maria Anna op als regentes. Gedurende zijn hele leven zou Carlos II slechts in naam koning zijn en het bewind over het rijk door anderen worden uitgevoerd. Met de dood van Carlos II in 1700 stierf de Spaanse tak van het Habsburgse huis uit. Er volgde een lange strijd om de troon: de Spaanse Successie-oorlog

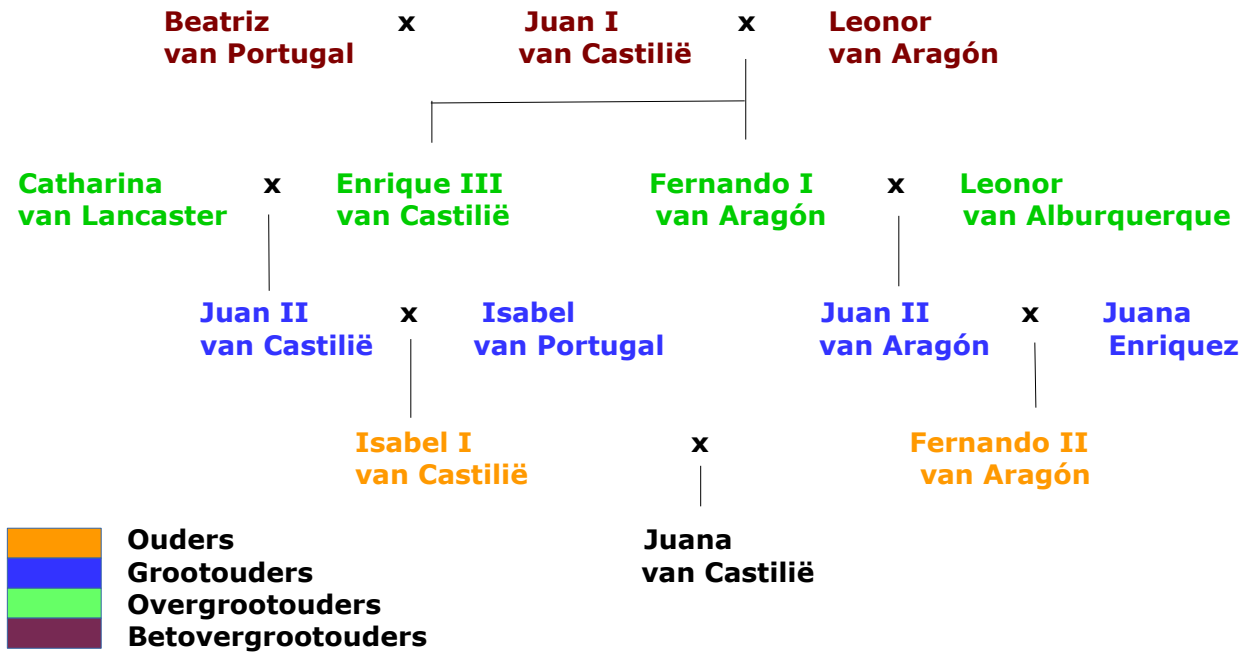
*) Zie Alvarez, G. e.a., [The Role of Inbreeding in the Extinction of a European Royal Dynasty](#), PLOS one, april 2009.

***) Zie Wikipedia, [Het Syndroom van Klinefelter](#)

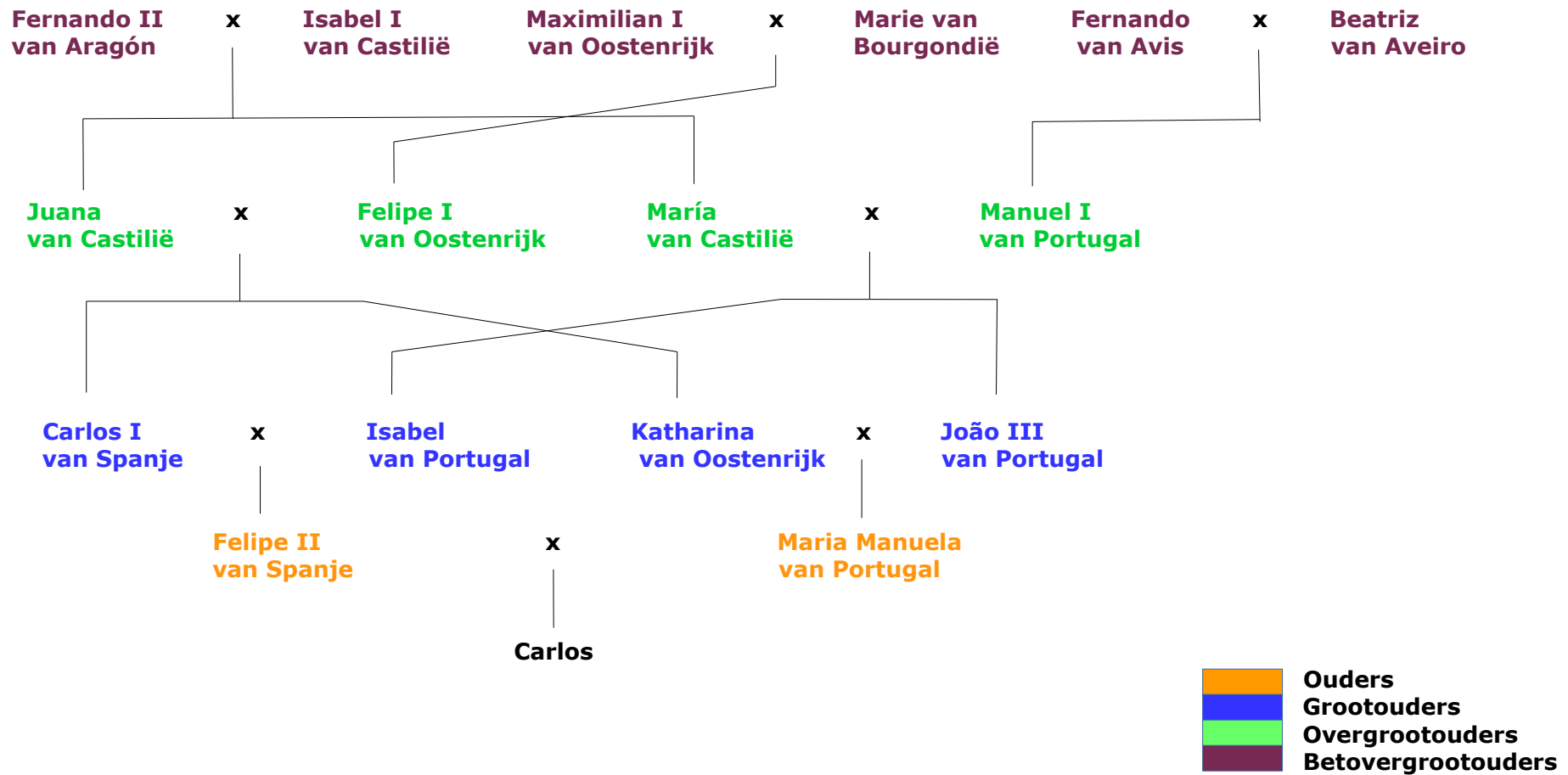
18 november 2015

Stambomen:

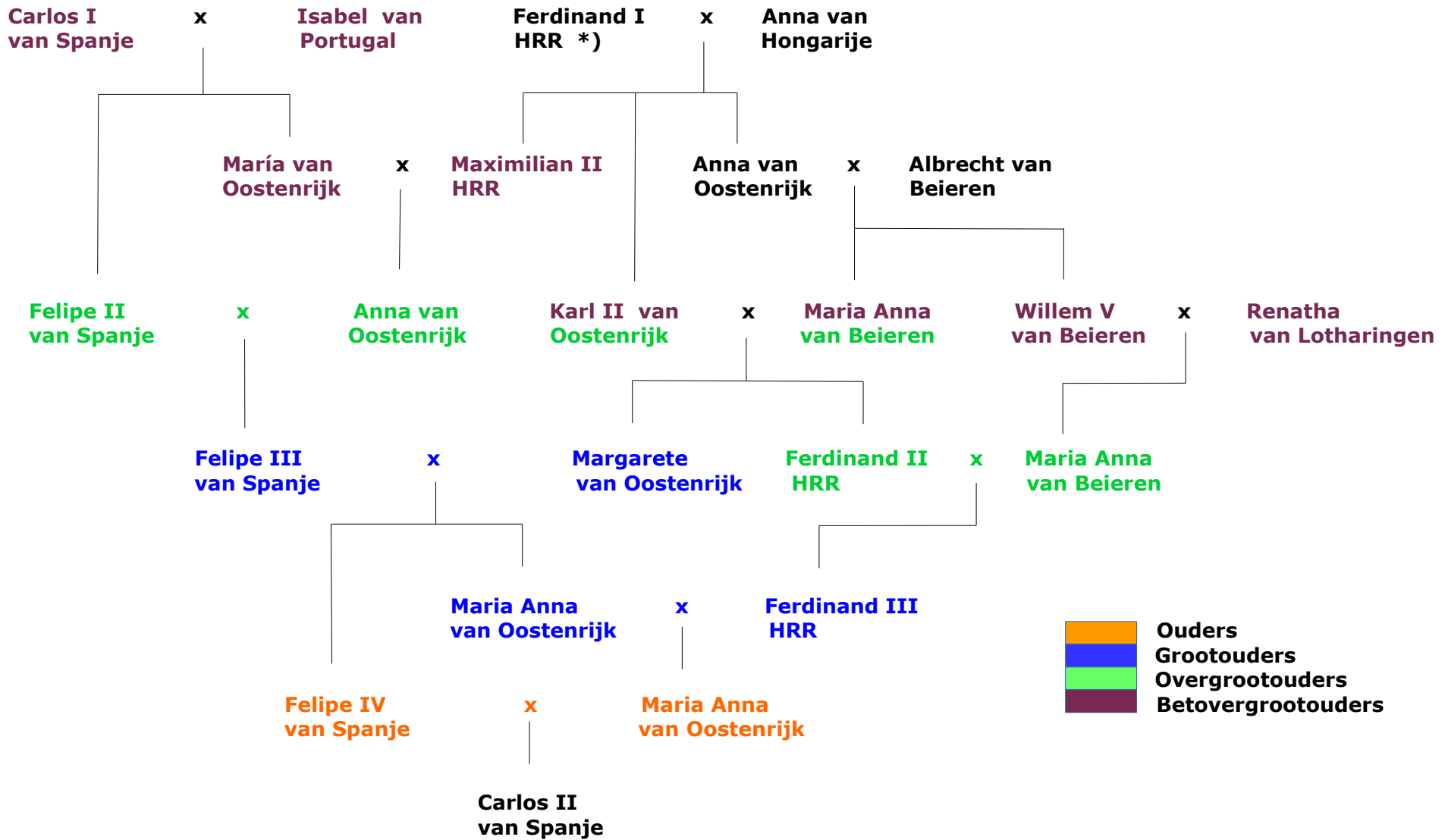
Stamboom van Juana van Castilië [^](#)

Stamboom van kroonprins Carlos [^](#)

Stamboom van koning Carlos II van Spanje [^](#)

*) HRR: Keizer van het Heilige Roomse Rijk